

कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन

[Agro-met Advisory Bulletin (AAB)]

नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्, राष्ट्रिय कृषि वातावरण अनुसन्धान केन्द्रद्वारा
जल तथा मौसम विज्ञान विभागसँगको सहकार्यमा जारी

वर्ष-१०, अंक-३६

अवधि: ५-११ पुस, २०८१

५ पुस, २०८१

मौसमी सारांश:

- गत साता देशको कुनै पनि केन्द्रहरूमा वर्षा मापन गरिएको छैन। मधेश प्रदेश र कोशी प्रदेशका तराईका स्थानहरूमा तथा लुम्बिनी प्रदेशका केही स्थानहरूमा र सुदूरपश्चिम प्रदेशका तराईका एक-दुई स्थानहरूमा २५.० डि.से. भन्दा बढी साप्ताहिक औसत अधिकतम तापक्रम मापन गरिएको छ भने मधेश प्रदेशको धनुषा जिल्लामा रहेको जनकपुर केन्द्रमा सबैभन्दा बढी २९.३ डि.से. साप्ताहिक औसत अधिकतम तापक्रम मापन गरिएको छ। कर्णाली प्रदेशको जुम्ला जिल्लामा रहेको जुम्ला केन्द्रमा सबैभन्दा कम -५.७ डि.से. साप्ताहिक औसत न्यूनतम तापक्रम मापन भएको छ।
- आगामी साता देशभर पश्चिमी वायुको आंशिक प्रभाव रहने देखिन्छ।
- आगामी साता कोशी प्रदेश, गण्डकी प्रदेश, कर्णाली प्रदेश र सुदूरपश्चिम प्रदेशका हिमाली भू-भागमा साताको मध्य र अन्त्यमा आंशिक देखि साधारणतया बदली तथा शुरुमा आंशिक बदली देखि मौसम मुख्यतया सफा रहने संभावना छ।
- आगामी साता पहाडी भू-भागमा आंशिक बदली देखि मौसम मुख्यतया सफा रहनेछ। साथै उपत्यका तथा खोंचहरूमा बिहानीपख हुस्सु/कुहिरोको संभावना छ।
- कर्णाली र सुदूरपश्चिम प्रदेशका हिमाली भू-भागमा साताको मध्य र अन्त्यमा एक-दुई स्थानमा हल्का वर्षा / हिमपातको संभावना छ।
- कोशी प्रदेशको हिमाली भू-भागमा साताको शुरुमा तथा गण्डकी प्रदेशको हिमाली भू-भागमा साताको मध्यमा एक-दुई स्थानमा हल्का वर्षा/हिमपातको संभावना छ।
- लुम्बिनी प्रदेश, कर्णाली प्रदेश र सुदूरपश्चिम प्रदेशको पहाडी भू-भागको एक-दुई स्थानमा छिटफुट देखि हल्का वर्षाको संभावना छ।
- यो साता देशको तराई भू-भागमा आंशिक बदली देखि मौसम मुख्यतया सफा रहनेछ। देशको तराईमा साताभरी नै बिहानी पख हुस्सु/कुहिरो लाग्ने र मध्यान्ह/अपरान्ह सम्ममा क्रमिक रूपमा सुधार हुने संभावना छ।
- यो सातामा देशका हिमाली र पहाडी भू-भागमा अधिकतम तापक्रम उल्लेखनिय परिवर्तन नहुने तथा न्यूनतम तापक्रम हल्का घट्ने संभावना छ। साथै देशभरी नै तराई भू-भागमा अधिकतम तथा न्यूनतम तापक्रम हल्का घट्ने संभावना छ।

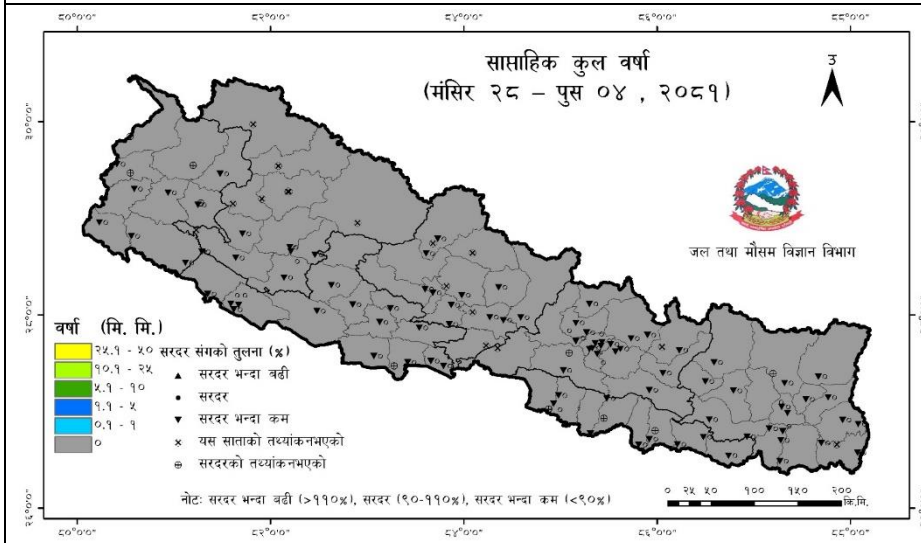
हिउँद अवधि (१६ मंसिर-१६ फागुन, २०८१) को हावापानी आँकलन

- मंसिर १६ देखि फागुन १६ सम्मको तीन महिनाको हिउँद अवधिमा देशभर सरदर भन्दा कम वर्षा हुने संभावना रहेको छ। अधिकतम तापक्रम र न्यूनतम तापक्रम देशभर सरदर भन्दा बढी रहने संभावना रहेको छ।

कृषि सारांश

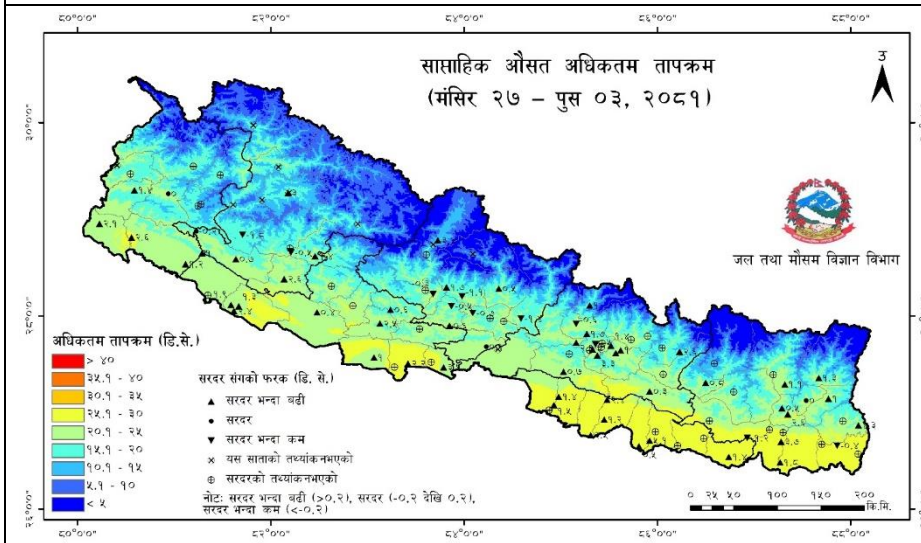
- यस वर्षको हिउँद अवधिमा देशभर सरदर भन्दा कम वर्षा हुने साथै अधिकतम र न्यूनतम तापक्रम देशभर सरदर भन्दा बढी हुने संभावना रहेकाले यसबाट हुन सक्ने सम्भावित जोखिम न्यूनीकरणका लागि यस समयमा लगाइएका बाली, फलफूल, आलु लगायतका बालीहरूको लागि सिंचाई व्यवस्थापन कार्यलाई विशेष ध्यान दिनुहोस्। सिंचाईका नवीनतम प्रविधिहरू जस्तै- प्लास्टिक पोखरी, थोपा सिंचाई, फोहोरा सिंचाई, परफोरेटेड पाईप इत्यादि प्रयोग गर्नुहोस्।
- गहुँ छरेको २०-३० दिनभित्र (मुकुट जरा पलाउने अवस्था) गहुँको जरा भिज्नेगार पहिलो सिंचाई पश्चात सिफारिस मात्रामा युरिया टपड्रेस गर्नुहोस्।
- गहुँ रोपेको ३०-४० दिनभित्र सल्फोसल्फरन ७५% डब्लु.पी. २ ग्राम प्रति रोपनी वा १.३ ग्राम प्रति कट्टा ४२ एम.एल. सरफेक्टन्टमा मिसाई २५ लिटर पानीमा एक रोपनीको लागि वा १७ लिटर पानीमा एक कट्टाको लागि माटोमा चिस्यान भएको अवस्थामा फ्लेट फेन नोजलको प्रयोगले स्प्रे गर्नुहोस्।
- पतझड फलफूलको बगैँचा स्थापनाको लागि एक घन मिटर साइजको खाडल (१ मिटर गहिरो तथा १ मिटर व्यास भएको) खनी करिब एक महिना सुकाउनुहोस्।
- सुन्तलाजात खेती शुरु गर्नुभएका कृषकहरूले पात र कलिला मुनालाई तुसारोबाट जोगाउन बाँसको भाटा उल्टो भी आकार (Λ) मा गाडेर परालले छोप्नुहोस्।
- मध्यपहाडमा माघ महिनामा लगाईने आलुबालीका बीउ शीतभण्डारबाट निकाली फिँजाएर टुसाउन दिनुहोस्।
- काउली समूहका बालीमा लाग्ने गाँठ रोग व्यवस्थापनका लागि फ्लुआजिनाम विषादीको धुलो २-३ ग्राम प्रति लिटर पानीमा घोली बोट बरिपरि ड्रेन्चिड गर्नुहोस्।
- तरकारी बाली काट्ने र फलहरू टिप्ने अवस्थामा रोग तथा कीराहरू लागेमा यिनीहरूबाट आर्थिक क्षती थोरै हुने भएकोले विषादी प्रयोग नगर्नुहोस्। यो अवस्थामा विषादी प्रयोग गरेमा विषादीको अवशेष बालीमा रहन गई मानव स्वास्थ्यमा नकारात्मक असर पुग्ने हुनाले विषादीको प्रयोगपछि पखने अवधिको पालना गर्नुहोस्।
- खेतबारीबाट निस्केका तरकारीका उपपदार्थहरू पशुवस्तुलाई खुवाउनु अघि केही समय घाममा ओइलाउन दिई सुख्खा पदार्थसँग मिसाएर मात्र खुवाउनुहोस्।
- ब्रोइलर कुखुराहरूको पेटमा पानी जम्ने (Ascites) को समस्या धेरै देखिएमा ४० मिलिग्राम फुरोसेमाईड १ लिटर पानीमा घोली दिनको दुईपटक पाँच दिनसम्म खान दिनुहोस्। १० दिन उमेरपछि दिईने दानामा १% का दरले खानेसोडा मिसाई खुवाउनुहोस्। खोर न्यानो तर प्रशस्त हावा खेल्ने बन्दोबस्त मिलाउनुहोस्।
- कृषि र पशु सम्बन्धी जिज्ञासाको लागि पैसा नलाग्ने नार्कको फोन नम्बर-११३५ मा हरेक सोमबार साँझ ४ देखि ६ बजेसम्म फोन गर्नुहोस्।

गत हसा (२८ मङ्सिर — ४ पुस, २०८१) को मौसमी सारांश

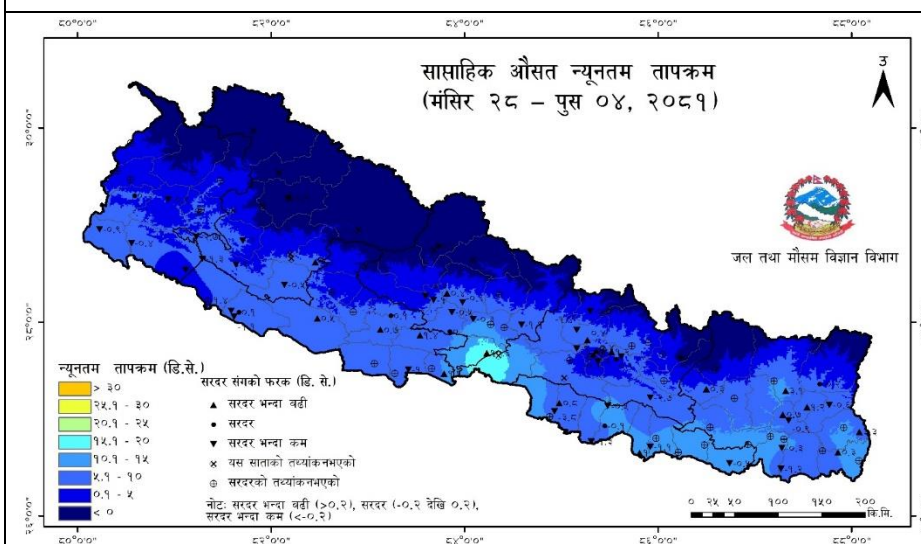
सासाहिक कुल वर्षा: ९७ वटा मौसम केन्द्रहरूमा मापन गरिएको सासाहिक कुल वर्षाको तथ्याङ्क अनुसार गत साता देशको कुनै पनि केन्द्रहरूमा वर्षा मापन गरिएको छैन।

नक्साको पृष्ठभूमिमा देखाईएको रंगले सासाहिक कुल वर्षा जनाउँछ। त्रिभुजाकार तथा गोलाकार संकेतले केन्द्रमा मापन गरिएको वर्षालाई सासाहिक सरदर वर्षासँगको तुलनात्मक तथ्यांकमा देखाउँछ।

सासाहिक अधिकतम तापक्रम: १०३ वटा मौसम केन्द्रहरूमा मापन गरिएको सासाहिक औसत अधिकतम तापक्रमको तथ्याङ्क अनुसार गत साता देशका धेरै केन्द्रहरूमा सरदर भन्दा बढी अधिकतम तापक्रम मापन भएको छ। मधेश प्रदेश र कोशी प्रदेशका तराईका स्थानहरूमा तथा लुम्बिनी प्रदेशका केही स्थानहरूमा र सुदूरपश्चिम प्रदेशका तराईका एक-दुई स्थानहरूमा २५.० डि.से. भन्दा बढी सासाहिक औसत अधिकतम तापक्रम मापन गरिएको छ भने मधेश प्रदेशको धनुषा जिल्लामा रहेको जनकपुर केन्द्रमा सबैभन्दा बढी २९.३ डि.से. सासाहिक औसत अधिकतम तापक्रम मापन गरिएको छ।

नक्साको पृष्ठभूमिमा देखाईएको रंगले सासाहिक औसत अधिकतम तापक्रम (डि.से.) जनाउँछ। त्रिभुजाकार तथा गोलाकार संकेतले केन्द्रमा मापन गरिएको तापक्रमलाई सासाहिक सरदर तापक्रमसँगको फरकमा देखाउँछ।

सासाहिक न्यूनतम तापक्रम: १०१ वटा मौसम केन्द्रहरूमा मापन गरिएको सासाहिक औसत न्यूनतम तापक्रमको तथ्याङ्क अनुसार गत साता देशका धेरै केन्द्रहरूमा सरदर भन्दा कम न्यूनतम तापक्रम मापन भएको छ। धेरै तराईका स्थानहरूमा १०.० डि.से. भन्दा कम न्यूनतम तापक्रम मापन गरिएको छ भने हिमाली क्षेत्रका केही स्थानहरूमा ०.० डि.से. भन्दा कम न्यूनतम तापक्रम मापन गरिएको छ। कर्णाली प्रदेशको जुम्ला जिल्लामा रहेको जुम्ला केन्द्रमा सबैभन्दा कम -५.७ डि.से. सासाहिक औसत न्यूनतम तापक्रम मापन भएको छ।

नक्साको पृष्ठभूमिमा देखाईएको रंगले सासाहिक औसत तापक्रम (डि.से.) जनाउँछ। त्रिभुजाकार तथा गोलाकार संकेतले केन्द्रमा मापन गरिएको तापक्रमलाई सासाहिक सरदर तापक्रमसँगको फरकमा देखाउँछ।

नोट: (क) सरदर वर्षा भन्नाले सन् १९९१ देखि २०२० सम्मको सम्बन्धित हप्ताको औसतमा १० प्रतिशत भन्दा कम देखि १० प्रतिशत भन्दा बढीको वर्षालाई जनाउँछ।
(ख) सरदर अधिकतम/न्यूनतम तापक्रम भन्नाले सन् १९९१ देखि २०२० सम्मको सम्बन्धित हप्ताको औसतमा ०.२ डि.से. भन्दा कम देखि ०.२ डि.से. भन्दा बढीको तापक्रमलाई जनाउँछ।
(ग) वर्षा र न्यूनतम तापक्रमको अवधि गत साताको शुक्रवार देखि विहवारसम्म र अधिकतम तापक्रमको अवधि गत साताको विहवार देखि बुधवार सम्मको तथ्याङ्कलाई लिएर नक्सा तयार गरिएको छ।

आगामी साता (५-११ पुस, २०८१) को मौसमी परिदृश्य

प्रदेश	भौगोलिक क्षेत्र	वर्षा/ हिमपात	अधिकतम तापक्रम	न्यूनतम तापक्रम	बदली हुने अवस्था	महत्वपूर्ण मौसम (मेघगर्जन/ चट्याङ्ग, हावाहुरी)	कैफियत (मौसम प्रणाली)
कोशी प्रदेश	हिमाल/ उच्च पहाड	हल्का वर्षा / हिमपात	उल्लेखनिय परिवर्तन नहुने	हल्का घट्ने	साताको शुरुमा आंशिक देखि साधारणतया बदली तथा मध्य र अन्त्यमा आंशिक बदली देखि मौसम मुख्यतया सफा		साताको शुरुमा एक-दुई स्थानमा हल्का वर्षा / हिमपातको संभावना
	पहाड		उल्लेखनिय परिवर्तन नहुने	हल्का घट्ने	आंशिक बदली देखि मौसम मुख्यतया सफा	हुस्सु/कुहिरो	उपत्यका तथा खोंचहरुमा विहानी पख हुस्सु/कुहिरोको संभावना
	तराई		उल्लेखनिय परिवर्तन नहुने	उल्लेखनिय परिवर्तन नहुने	आंशिक बदली देखि मौसम मुख्यतया सफा	हुस्सु/कुहिरो	हुस्सु/कुहिरोको संभावना
मधेश प्रदेश	तराई		उल्लेखनिय परिवर्तन नहुने	उल्लेखनिय परिवर्तन नहुने	आंशिक बदली देखि मौसम मुख्यतया सफा	हुस्सु/कुहिरो	हुस्सु/कुहिरोको संभावना
वागमती प्रदेश	हिमाल/ उच्च पहाड		हल्का घट्ने	हल्का घट्ने	आंशिक बदली देखि मौसम मुख्यतया सफा		
	पहाड		उल्लेखनिय परिवर्तन नहुने	उल्लेखनिय परिवर्तन नहुने	आंशिक बदली देखि मौसम मुख्यतया सफा	हुस्सु/कुहिरो	उपत्यका तथा खोंचहरुमा विहानी पख हुस्सु/कुहिरोको संभावना
	तराई		उल्लेखनिय परिवर्तन नहुने	उल्लेखनिय परिवर्तन नहुने	आंशिक बदली देखि मौसम मुख्यतया सफा	हुस्सु/कुहिरो	हुस्सु/कुहिरोको संभावना
गण्डकी प्रदेश	हिमाल/ उच्च पहाड	हल्का वर्षा हिमपात	साताको मध्यमा हल्का घट्ने	साताको मध्यमा हल्का घट्ने	साताको मध्यमा आंशिक देखि साधारणतया बदली तथा शुरु र अन्त्यमा आंशिक बदली देखि मौसम मुख्यतया सफा		साताको मध्यमा एक-दुई स्थानमा हल्का वर्षा हिमपातको संभावना
	पहाड		उल्लेखनिय परिवर्तन नहुने	उल्लेखनिय परिवर्तन नहुने	आंशिक बदली देखि मौसम मुख्यतया सफा	हुस्सु/कुहिरो	उपत्यका तथा खोंचहरुमा विहानी पख हुस्सु/कुहिरोको संभावना
	तराई		उल्लेखनिय परिवर्तन नहुने	उल्लेखनिय परिवर्तन नहुने	आंशिक बदली देखि मौसम मुख्यतया सफा	हुस्सु/कुहिरो	हुस्सु/कुहिरोको संभावना
लुम्बिनी प्रदेश	पहाड	छिटफुट देखि हल्का वर्षा	उल्लेखनिय परिवर्तन नहुने	हल्का घट्ने	साताको मध्यमा आंशिक देखि साधारणतया बदली तथा शुरु र अन्त्यमा आंशिक बदली देखि मौसम मुख्यतया सफा	हुस्सु/कुहिरो	साताको मध्यमा एक-दुई स्थानमा छिटफुट देखि हल्का वर्षा। उपत्यका तथा खोंचहरुमा विहानी पख हुस्सु/कुहिरोको संभावना
	तराई		हल्का घट्ने	हल्का घट्ने	आंशिक बदली देखि मौसम मुख्यतया सफा	हुस्सु/कुहिरो	हुस्सु/कुहिरोको संभावना
कर्णाली प्रदेश	हिमाल/ उच्च पहाड	हल्का वर्षा / हिमपात	हल्का घट्ने	हल्का घट्ने	साताको मध्य र अन्त्यमा आंशिक देखि साधारणतया बदली तथा शुरुमा आंशिक बदली देखि मौसम मुख्यतया सफा		साताको मध्य र अन्त्यमा एक-दुई स्थानमा हल्का वर्षा / हिमपातको संभावना
	पहाड	छिटफुट देखि हल्का वर्षा	उल्लेखनिय परिवर्तन नहुने	हल्का घट्ने	साताको मध्य र अन्त्यमा आंशिक देखि साधारणतया बदली तथा शुरुमा आंशिक बदली देखि मौसम मुख्यतया सफा	हुस्सु/कुहिरो	साताको अन्त्यमा एक-दुई स्थानमा छिटफुट देखि हल्का वर्षा। उपत्यका तथा खोंचहरुमा विहानी पख हुस्सु/कुहिरोको संभावना

सुदूरपश्चिम प्रदेश	हिमाल/ उच्च पहाड	हल्का वर्षा / हिमपात	हल्का घट्ने	हल्का घट्ने	साताको मध्य र अन्त्यमा आंशिक देखि साधारणतया बदली तथा शुरुमा आंशिक बदली देखि मौसम मुख्यतया सफा		साताको मध्य र अन्त्यमा एक-दुई स्थानमा हल्का वर्षा / हिमपातको संभावना
	पहाड	छिटफुट देखि हल्का वर्षा	हल्का घट्ने	हल्का घट्ने	साताको मध्य र अन्त्यमा आंशिक देखि साधारणतया बदली तथा शुरुमा आंशिक बदली देखि मौसम मुख्यतया सफा	हुस्सु/कुहिरो	साताको मध्य र अन्त्यमा एक-दुई स्थानमा छिटफुट देखि हल्का वर्षाको संभावना। उपत्यका तथा खोंचहरूमा बिहानीपख हुस्सु/ कुहिरोको संभावना
	तराई		हल्का घट्ने	हल्का घट्ने	साताको मध्य र अन्त्यमा आंशिक देखि साधारणतया बदली तथा शुरुमा आंशिक बदली देखि मौसम मुख्यतया सफा	हुस्सु/कुहिरो	हुस्सु/कुहिरोको संभावना

नोट: साताको शुरुले शुक्रबार र शनिबार, साताको मध्यले आइतबार, सोमबार र मंगलबार तथा साताको अन्त्यले बुधबार र बिहीबारलाई जनाउँछ। मौसम पूर्वानुमान सम्बन्धी विस्तृत जानकारीको लागि हरेक दिन बिहान ६ बजे र बेलुका ६ बजे अध्यावधिक हुने महाशाखाको वेबसाइट <http://www.mfd.gov.np> हेर्नुहोस्।

कृषि सल्लाह

यस वर्षको हिउँद अवधिमा देशभर सरदर भन्दा कम वर्षा हुने साथै अधिकतम र न्यूनतम तापक्रम देशभर सरदर भन्दा बढी हुने संभावना रहेकाले यसबाट हुन सक्ने सम्भावित जोखिम न्यूनीकरणका लागि यस समयमा लगाइएका बाली, फलफूल, आलु लगायतका बालीहरूको लागि सिंचाई व्यवस्थापन कार्यलाई विशेष ध्यान दिनुहोस्। उपलब्ध सिंचाई सुविधालाई दक्षता पूर्वक प्रयोगका लागि सिंचाईका नवीनतम प्रविधिहरू जस्तै- प्लास्टिक पोखरी, थोपा सिंचाई, फोहोरा सिंचाई, परफोरेटेड पाईप इत्यादि प्रयोग गर्नुहोस्। कुन बालीमा कति पानी चाहिने भन्ने कुरा मुख्य रूपले बालीको किसिम तथा अवस्था, माटोको प्रकार, मौसम इत्यादिले निर्धारण गर्ने हुँदा पानी आवश्यकताको हिसाबले संवेदनशील चरणलाई ध्यान दिई उपलब्ध सिंचाई सुविधा प्राथमिकताका साथ प्रयोग गर्नुहोस्।

सिंचाई दिनैपर्ने महत्वपूर्ण चरणहरू

बाली	बालीको अवस्था
गहुँ	मुकुट जरा आउने अवस्था, गाँज हाल्ने अवस्था, आँखला बन्ने अवस्था, फूल फुल्ने र दानामा दुध बन्ने अवस्था
मकै	बालीको उचाई घुँडा सम्मको अवस्था, करीब ५०% धानचमरा आउने अवस्था, दाना लाग्ने र दाना पाक्ने अवस्था
तोरी	बिरुवा उम्रेको २-३ हप्तासम्म, फूल फुल्नु अगाडी र कोसा लाग्ने अवस्था
आलु	उम्रने अवस्था, बाली विकासको अवस्था, तान्द्रा बन्ने अवस्था, दाना लाग्ने अवस्था

खाद्यान्नबाली

- धान काटिसकेपछिको समय माटोको नमुना संकलन गर्ने र माटो जाँच्ने सबैभन्दा उपयुक्त समय भएकोले आफ्नो खेत, बारीको माटो जाँच गरी माटोको स्वस्थताको अवस्था थाहा पाउनुहोस्।
- हिउँदे मकैबालीमा टपड्रेसको लागि नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्बाट अध्यावधिक गरिएको सिफारिस युरियाको मात्रा अनुसूची-३ अनुसार प्रयोग गर्नुहोस्।
- गहुँबालीमा झारपात व्यवस्थापनको लागि गहुँ रोपेको १-५ दिनभित्र पेन्डीमिथालिन ३०% ई.सी., १५० मिलिलिटर प्रति रोपनीको लागि २५ लिटर पानीमा वा १०० मिलिलिटर प्रति कठ्ठाको लागि १७ लिटर पानीमा माटोमा चिस्यान भएको अवस्थामा फ्लेट फेन नोजलको प्रयोगले स्प्रे गर्नुहोस्।

- गहुँ छरेको २०-३० दिनभित्र [मुकुट जरा (crown root initiation) पलाउने अवस्था] गहुँको जरा भिज्नेगरि पहिलो सिँचाई पश्चात नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषदबाट अध्यावधिक गरिएको सिफारिस मात्रा अनुसूची-४ अनुसार मौसमको अवस्था हेरी टपड्रेस गर्नुहोस्। जिरो टिलेज प्रविधिबाट लगाइएको गहुँ खेतमा परम्परागत तरिकाबाट लगाइएको गहुँको तुलनामा कम पानीको मात्राले सिँचाई गर्न सकिन्छ। गहुँ पहेंलो हुने समस्याबाट बच्न सिँचाई गर्दा पानी जम्न नदिन विशेष ध्यान दिनुहोस्।
- गहुँ रोपेको ३०-४० दिनभित्र सल्फोसल्फरन ७५% डब्लु.पी. २ ग्राम प्रति रोपनी वा १.३ ग्राम प्रति कट्टा ४२ एम.एल. सरफेक्टेन्टमा मिसाई २५ लिटर पानीमा एक रोपनीको लागि वा १७ लिटर पानीमा एक कट्टाको लागि माटोमा चिस्यान भएको अवस्थामा फ्लेट फेन नोजलको प्रयोगले स्प्रे गर्नुहोस्।
- तोरीबालीमा लाही कीरा लागे-नलागेको नियमित अनुगमन पहेंलो स्टिकी ट्र्याप (yellow sticky trap) बाट गर्नुहोस् र आवश्यकता अनुसार १ भाग गाईको गहुँत र ४ भाग पानी मिसाएर रातभरि राखेर लाही लागेको ठाँउमा भिज्नेगरि भोलीपल्ट छर्कनुहोस्। डाइमेथोएट ३०% ई.सी., २ एम.एल. प्रति लिटर पानीको दरले वा फ्लोनिकामिड ५० डब्लु.जी., १ ग्राम ३ लिटर पानीको दरले प्रयोग गर्नुहोस्।
- तोरीको पातमा लाग्ने अल्टरेनिया डडुवा रोग व्यवस्थापनको लागि फूल झरी कोसा लाग्ने अवस्थामा मेन्कोजेवयुक्त विषादी २.५ ग्राम प्रति लिटर पानीका दरले सम्पूर्ण पात भिज्नेगरी ८-१० दिनको फरकमा २-३ पटक छर्केर उपचार गर्नुहोस्।
- तोरीबाली समूहमा करौँते कीरा लागेमा लार्भाहरुलाई जम्मा गरि नष्ट गर्ने वा नीमजन्य (एजाडिराक्टिन ०.०३%) विषादी ५ एम.एल. प्रति लिटर पानीका दरले प्रति लिटर पानीमा मिसाई साँझपख छर्नुहोस् (फूल फुलेको बेलामा रासायनिक विषादी प्रयोग नगर्नुहोस्)।

फलफूल बाली

- पतझड फलफूल बगैँचामा काँटछाँट सुरु गर्नुहोस्। काँटछाँट गर्दा बनेका घाउहरु तथा विरुवाको काण्डमा १० प्रतिशतको बोर्डोपेष्ट (१०० ग्राम नीलोतुथो, १०० ग्राम चुन प्रति लिटर पानी) बनाई लगाउनुहोस्। साथै १ प्रतिशतको बोर्डो मिश्रण (१० ग्राम नीलोतुथो, १० ग्राम चुना प्रति लिटर पानी) तयार गरि विरुवाको सम्पूर्ण भाग भिज्नेगरि छर्नुहोस्।
- पतझड फलफूलको बगैँचा स्थापनाको लागि एक घन मिटर साइजको खाडल (१ मिटर गहिरो तथा १ मिटर व्यास भएको) खनी करिब एक महिना सुकाउनुहोस्। सो खाडलमा सुकेका पातपतिंगर तथा झारपात राखी जलाउनुहोस्। यसो गर्नाले खाडलमा भएका किटाणुहरु तथा कीराका फुल नष्ट हुन्छन्।
- सिँचाई सुविधा भएका सबै किसिमका फलफूल बगैँचामा सिँचाईको व्यवस्थापन गर्नुहोस्। साथै चिस्यान संरक्षण गर्न स्याउला, घाँसपात वा कालो प्लाष्टिकको छापो राख्नुहोस्।
- फलफूल बगैँचामा रोग, कीरा लागेका, एक आपसमा जोडिएका, सुकेका, लामा-लामा काँडा भएका तथा सलक बढेका चोर हाँगाहरु, कलमी भाग भन्दा तलबाट आएका मुनाहरु र विरुवाको मुल काण्डको ४०-५० से.मी भन्दा तल आएका सबै हाँगाहरु काँटछाँट गरी हटाउनुहोस्।
- प्रायःजसो फलफूल बालीमा कालो ध्वाँसे दुसी (Sooty Mold) देखिएमा १५ एम.एल. खनिज तेल प्रति लिटर पानीमा घोली एक हसाको फरकमा दुसी लागेको भाग भिज्नेगरि छर्नुहोस्।
- यसै वर्ष कागती खेती शुरु गर्नु भएका कृषकहरुले कागतीको पात र कलिला मुनालाई तुसारोबाट जोगाउन बाँसको भाटा उल्टो भी आकार (∧) मा गाडेर परालले छोप्नुहोस्।
- पतझड तथा सुन्तलाजात फलफूलका बोटहरुमा कत्ले कीराको प्रकोप रहरिहने हुँदा यसको व्यवस्थापनको लागि खनिज तेल १० देखि १५ एम.एल. प्रति लिटर पानीमा मिसाई कीरा लागेको स्थानमा भिज्नेगरि सात-सात दिनको अन्तरालमा तीनपटक छर्नुहोस्।

- दुवानी तथा भण्डारणमा हुने नोक्सानी कम गर्न पाकेका सुन्तलाजात फलफूललाई सुरक्षित टिपाई गर्नुहोस्।
- सुन्तलाजात फलफूलको बोटमा क्यांकर जीवाणुको संक्रमण भएमा पात, डाँठ र फलको बाहिरी भागमा साना-साना सेता थोप्लाहरूको आकार बढ्दै गई खैरो रंगका खटिरा जस्ता थोप्लाहरू देखिन्छन्। यसको व्यवस्थापनको लागि जीवाणुको संक्रमणबाट ग्रस्त सबै हाँगा, पातहरू हटाई जलाईदिनुहोस्। बोटमा कपर अक्सिक्लोराईड ३ ग्राम र कासु वी (कासुगामाइसिन) १ ग्राम प्रति लिटर पानीमा मिसाई १५ दिनको फरकमा छर्नुहोस्।
- सुन्तलाजातका फलफूल बालीमा हरियो गन्हाउने पतेरो कीराको आक्रमणले फल झर्ने समस्या देखिएमा यस कीराको व्यवस्थापनको लागि कीराको अण्डा अवस्था, पहिलो, दोश्रो र तेश्रो बच्चा अवस्थामा रहेकै समयमा इमिडाक्लोप्रिड १७.८ प्रतिशत एस.एल. (Imidacloprid 17.8 % SL) नामक विषादी ०.५ एम.एल. प्रति लिटर पानीको दरले मिसाएर १५-१५ दिनको अन्तरमा पुरै बोट भिज्नेगरी छर्नुहोस्।
- आँपमा आँपको विकृति (म्याङ्गो मालफर्मेशन) देखिएका छुन् भने रोगी कलिला हाँगाहरू काटछाँट गरेर जलाउनुहोस्। साथै १ ग्राम एनएए (न्यापथालिन एसिटिक एसिड) प्रति ५ लिटर पानीमा घोली बोटको पात भिज्नेगरी छर्नुहोस्। एनएए घोल तयार गर्दा अँध्यारोमा गर्नुहोस् अन्यथा सूर्यको किरणले हर्मोनको असर निस्तेज गरिदिन्छ।
- तराईका जिल्लाहरूमा ठण्डी/कुहिरो/अति चिसोको कारणले केराको गुवो मर्ने/डढ्ने/कुहिने र पसाउन लागेको बुझ्ने बाहिर निस्कन नसक्ने समस्या देखिने भएकोले घरीलाई सेतो प्लाष्टिकले बेरिदिनुहोस्।
- अत्याधिक चिसोबाट केराको गुवो डढ्ने समस्या कम गर्न टिस्यू कल्चर प्रविधिबाट तयार गरिएका केराको जि-९ (Grand Nain) वा विलियम हाइब्रिड जातहरू यसै वर्ष लगाउनु भएको छ भने बाँसको भाटा उल्टो भी आकार (Λ) मा गाडेर परालले छोप्नुहोस्।
- केरामा फल लागिसकेपछि केराको घरीमा १% बोर्डेक्स मिश्रण (एक लिटर पानीमा १० ग्राम चुन, १० ग्राम नीलोतुथो मिसाएको झोल) वा कपरयुक्त विषादी २ ग्राम प्रति लिटर पानीमा मिसाई कोत्रेरोग (Anthracnose) को व्यवस्थापन गर्नुहोस्।
- स्याउमा लाही कीराको प्रकोप कम पार्न बगैचामा परजीवी कीरा एफिलिनस माली (*Aphelinus mali*) को संरक्षण, संवर्धन गर्नुहोस्।
- ड्रगन फ्रुटको फल र डाँठमा लाग्ने क्याङ्कर रोग व्यवस्थापनको लागि प्रोपिकोनाजोल १ एम.एल. प्रति लिटर पानीमा वा भ्याकोमिल प्लस ५०% डब्लु.पी., २ ग्राम प्रति लिटर पानीको दरले १५ दिनको फरकमा ३-४ पटकसम्म छर्केर उपचार गर्नुहोस्।

शुरुवाती अवस्था

डाँठमा

पातमा

फलमा

कफि बाली

- कलेजी रङ्गमा परिणत भई पाकेका अगौटे चेरीहरू टिप्नुहोस्।
- नयाँ रोपिएका कफी विरुवालाई चिसोबाट बचाउन छापो तथा छहारीको प्रवन्ध मिलाउनुहोस्।
- पोली ब्यागमा रोपिएका बेर्नाको पातमा डडुवा (leaf blight), खैरो थोप्ले रोग देखिन सक्ने हुँदा ०.५% बोर्डो मिश्रण बनाई सबै पात भिज्नेगरी स्प्रे गर्नुहोस्।
- बगैचामा झारपात तथा अनावश्यक छहारी हटाई १% को बोर्डो मिश्रण फल तथा पातहरू भिज्नेगरी छर्नुहोस्।
- ४-५ वर्ष पुराना कफीका बोटहरूमा अनावश्यक रूपमा बढी आएका चोर हाँगाहरू (पानीसरा) हटाउनुहोस्।
- कफी नर्सरीमा वृद्धि विकासको अवस्था हेरि झोलमल र शुष्म खाद्यतत्वको प्रयोग गर्नुहोस्।

तरकारी बाली

- मध्य पहाडको बारी जग्गामा भदौमा लगाइएको बीउ आलुलाई खत्रुहोस्। खनेको आलुलाई बारीमा नछोडी उचित व्यवस्थापन गरी भण्डारण गर्नुहोस्।
- मध्यपहाडमा माघ महिनामा लगाईने आलुबालीका बीउ शीतभण्डारबाट निकाली फिँजाएर टुसाउन दिनुहोस्।
- आलुबालीमा पछ्यौटे डडुवा रोगको नियमित अनुगमन गर्नुहोस्। पछ्यौटे डडुवाको संक्रमण भएमा आलुबालीको पात, डाँठ तथा मुनामा चित्रमा देखाएजस्ता लक्षणहरू देखा पर्दछन्। डडुवा रोगको शुरूको अवस्थामा मेन्कोजेब ७५% डब्ल्यु.पी. २ ग्राम प्रति लिटर पानीमा मिसाइ बोटको सम्पूर्ण भाग भिज्नेगरी छर्कनुहोस्। प्रकोप बढी भएमा एक्रोब्याट (डाइमेथोर्फ ५०% डब्ल्यु.पी.) वा सेक्विटन (फेनामेडोन १०% + मेन्कोजेब ५०% डब्ल्यु.जी.) १.५ ग्राम प्रतिलिटर पानीमा मिसाइ बोटको सम्पूर्ण भाग भिज्नेगरी छर्कनुहोस्।

चित्र: आलुको पात तथा मुनामा पछ्यौटे डडुवाको लक्षण

- हिउँदे तरकारीहरूको नर्सरी ब्याड तयार गर्दा जग्गा खनजोत गरि फर्माँलिन १ भाग ५० भाग पानीमा घोली जमिन भिज्नेगरी हालेर चित्रमा देखाइए जस्तै प्लास्टिकले ७ दिनसम्म ढाकी माटो उल्टाई पल्टाई गर्नुहोस्।
- नर्सरी ब्याडमा बेर्ना उम्रिन थालेको भए छापो हटाउनुहोस्। बेर्ना उम्रिसकेपछि सेतो प्लास्टिकको छानो दिनको समयमा उघार्ने र रातिको समयमा छानो ओढाउनुहोस्।
- बेर्ना सारेको तरकारी बालीहरूमा रिङ्ग बनाई १०-१५ ग्राम युरिया प्रति बोटको दरले १५-२० दिनमा पहिलो र ३५-४० दिनमा दोश्रो टपड्रेस गर्नुहोस्।

- काँक्रा, फर्सी लहरे बालीहरूको बीउ पोलिपटहरूमा फोर्सिड प्रविधि अपनाई उमार्न शुरू गर्नुहोस्।
- टोकिनासी जातको मूला रोप्नुहोस्।
- भर्खरै सारेको प्याजको बेर्नामा डडुवा रोगको अनुगमन गर्नुहोस्। साथै प्रकोप देखिएमा रोगी पात हटाई नष्ट गर्नुहोस्।

- प्याजको जरा कुहिने रोग ब्यवस्थापनको लागि वेभिष्टिन (Carbendazim ५०% WP) २ ग्राम प्रति लिटर पानीका दरले वा ५ % नेकुबो (Nekubu, Amisulbrom) नामक टुसीनाशक विषादी १४ दिनको फरकमा ३ देखि ४ पटकसम्म सम्पूर्ण जरा भिज्नेगरी हाल्नुहोस्।

- मध्यपहाडी जिल्लाहरूमा काउलीका पछ्यौटे जातहरू डोल्पा स्नोबल-१६ वा पछ्यौटे हाइब्रिड (स्नो मेष्टिक, स्नो ग्रेस आदी) लगायतका बीउ लगाउने समय भएकोले नर्सरी राख्दा १ वित्ता (१५-२० से.मी.) अग्लो व्याड बनाई ४ अँगुलको फरकमा लाइन कोरेर पातलो गरि बीउ राखि हल्का माटोले पुरेपछि छापो राख्नुहोस्।

काउली समूहका बालीमा लाग्ने गाँठ रोग व्यवस्थापनका विधिहरू:

✦ औजारबाट पनि सार्ने भएकोले रोगग्रस्त जग्गामा प्रयोग भएको औजारलाई सफा गर्नुहोस्।

✦ १८ वर्षसम्म पनि बाँचिरहने हुनाले ५-७ वर्षसम्म घुम्ती बाली लगाउनुहोस्।

✦ रोगमुक्त बेर्ना लगाउनुहोस्।

✦ सोलाराइजेसन गरेपछि मात्र बीउ लगाउनुहोस्।

✦ कम पि.एच भएको माटोमा यो रोग लाग्ने हुँदा विरुवा लगाउनु भन्दा करीब एक महिना अगाडि अम्लीयताको आधारमा १ देखि ३ मे.टन प्रति हेक्टरका दरले कृषि चुन प्रयोग गरी माटोको पि.एच ७.२ कायम गर्नहोस्।

✦ खेतबारीमा पानीको निकासको राम्रो व्यवस्था गर्नुहोस्।

✦ रोगी बोटको जराहरूलाई लगेर जलाउनुहोस्।

✦ बेर्ना सार्नु अगाडी बेर्नाहरूलाई बेन्लेट ५ ग्राम प्रति लिटरको घोलमा २५-३० मिनेट डुबाएर मात्र सार्नुहोस्।

✦ नेबिजिन नामको विषादी १० के.जी. प्रति रोपनीको दरले जग्गा तयार गर्ने बेलामा प्रयोग गर्नुहोस्।

✦ फ्लुआजिनाम (Fluazinam) विषादीको धुलो २-३ ग्राम प्रति लिटर पानीमा घोली बोट वरिपरि ड्रेन्चिङ गर्नुहोस्।

चित्र: क्लव रुट/ गाँठाजस्तो जरा हुने रोग

• काउली समूहको तरकारी बालीहरूमा बन्दाको पुतली र इट्टा बुट्टे पुतली लाग्न सक्ने भएकोले नियमित अनुगमन गरि उचित व्यवस्थापनका विधिहरू अपनाउनुहोस्। प्रकोप बढी भएमा स्पिनोस्याड ४५% एस.सी., ०.३ एम.एल. प्रति लिटरका दरले पानीमा मिसाई कीरा लागेको ठाँउमा भिज्नेगरि साँझपख छर्कनुहोस्।

चित्र: काउली समूहमा लाग्ने बन्दाको पुतलीको विभिन्न अवस्था

चित्र: काउली समूहमा लाग्ने इट्टाबुट्टे पुतली

• बोरोन (सुक्ष्म खाद्यतत्व) को कमीले काउली बालीमा देखिने खैरो धब्बाको उपचारको लागि बोरेक्स १ के.जी. प्रति रोपनीको दरले जग्गा तयारी गर्दा प्रयोग गर्नुहोस्।

• विभिन्न बालीहरूमा सेतो झिंगाले आर्थिक नोक्सानी गर्नुको साथै भाइरस रोगहरू पनि सार्ने हुँदा जैविक विषादी, भर्टिसिलियम लेकानी ५ एम.एल. प्रति लिटर पानीमा मिसाई छर्कनुहोस्। प्रकोप ज्यादा भएर रासायनिक विषादी प्रयोग गर्नुपरेमा निटेन पाईराम १०% एस.एल., १ एम.एल. प्रति ३ लिटर पानीमा घोलेर पातको पछाडिको भाग भिज्नेगरि स्प्रे गर्नुहोस्।

• चिसोको कारण कुरिलोको बोट पहेंलो हुँदै गएमा जमिन देखि २-३ ईञ्चको अवशेष मात्र बाँकी राखि बोट काट्नुहोस् र बोट वरिपरी खनेर पाकेको गोबर मल १ के.जी., पिना मल १०० ग्राम, बोनमिल ५० ग्राम र ढिक्का नून २० ग्राम प्रति बोटको दरले हालेर माटोले पुरिदिनुहोस्।

• गोलभेंडाजन्य बालीहरूमा पछ्यौटे डडुवा रोगको व्यवस्थापनको लागि मेन्कोजेवयुक्त विषादी २.५ ग्राम प्रति लिटर पानीको दरले वा डाइमेटोमर्फ १.५ ग्राम प्रतिलिटर पानीको दरले एक हप्ताको फरकमा २-३ पटकसम्म सम्पूर्ण पातहरू भिज्नेगरि छर्केर उपचार गर्नुहोस्।

• होचो बोट हुने गोलभेंडामा काँटछाँट गर्दा भुँई छुने पातहरू मात्र हटाउनुहोस्। अग्लो बोट हुने जातको गोलभेंडा ६०x६० सेमी दुरीमा लगाएको छ भने ३ वटा हाँगा तथा ४०x४० वा ४०x६० से.मी. दूरीमा गोलभेंडा लगाएको छ भने दुईवटा हाँगा हाँगाहरू सानैमा चिमोटेर फाल्नुहोस्, जसले गर्दा रोग कीराको प्रकोप कम हुनुका साथै गुणस्तरीय फलको उत्पादन लिन सकिन्छ।

- तापक्रम कम हुँदै जादाँ लाही कीराको प्रकोप बढ्दै जाने हुनाले यसको व्यवस्थापनका लागि एक भाग गाईको गहुँत ४ भाग पानीमा मिसाएर रातभरि राखी लाही लागेको ठाँउमा भिज्नेगरि भोलीपल्ट छर्कनुहोस् वा खरानीको धूलो लाही कीरा लागेको ठाँउमा बिहानीपख छर्कनुहोस्। प्रकोप ज्यादा भएमा फ्लोनिकामिड ५० डब्लु.जी., १ ग्राम ३ लिटर पानीको दरले प्रयोग गर्नुहोस्।
- विभिन्न तरकारी बालीमा लाग्ने विषाणू (Virus) रोगको व्यवस्थापनको लागि निम्न विधिहरू अपनाउनुहोस्।
 - ✦ निरोगी बीउ वा बेर्नाहरू मात्र प्रयोग गर्नुहोस्।
 - ✦ सरसफाईमा ध्यान दिने र रोगी बिरुवा देखा पर्नासाथ नष्ट गर्नुहोस् र सधैं सफा राख्नुहोस्।
 - ✦ खेतबारी वरपरको विषाणूयुक्त झारपातहरू तुरन्त उखेलेर नष्ट गर्नुहोस्।
 - ✦ रोगी बिरुवाहरूलाई छोएपछि वा प्रयोग गरेका औजारहरू स्वस्थ बिरुवामा प्रयोग नगर्नुहोस्।
 - ✦ बिरुवा सारीसकेपछि हरेक १० दिनको फरकमा Vircon-H, १ एम.एल. प्रति लिटर पानीमा घोली बोट भिज्नेगरि छर्कनुहोस्।
 - ✦ रोग सार्ने कीराहरू जस्तै- लाही तथा सेतो झिँगाको व्यवस्थापनका लागि नीमजन्य विषादी ५ एम.एल. प्रति लिटर पानीको दरले अथवा करन्ज आयल २ एम.एल. प्रति लिटर पानीको दरले मिसाई छर्कनुहोस्। प्रकोप ज्यादा भएमा एसिटामिप्रिड २०% एस.पि., ०.५ ग्राम प्रति लिटर पानीमा घोलेर पातको पछाडिको भाग भिज्नेगरि स्प्रे गर्नुहोस्।

चित्र: भाईरस लागेका गोलभेडाका बोटहरू

अन्य

- तरकारी बाली काट्ने र फलहरू टिप्ने अवस्थामा रोग तथा कीराहरू लागेमा यिनीहरूबाट आर्थिक क्षती थोरै हुने भएकोले बिषादी प्रयोग नगर्नुहोस्। यो अवस्थामा विषादी प्रयोग गरेमा बिषादीको अवशेष बालीमा रहन गई मानव स्वास्थ्य तथा वातावरणमा नकारात्मक असर पुग्ने हुनाले विषादीको प्रयोगपछि पखिने अवधिको जिम्मेवारीपूर्वक पालना गर्नुहोस्। यसबारे विस्तृत जानकारी अनुसूची-५ मा दिइएको छ।
- तापक्रम घट्ने क्रम जारी भएकोले मौरी घरलाई चारैतिरबाट प्लास्टिक वा जुटको बोरोले बेरेर राख्नुहोस्। साथै घरको नियमित निरीक्षण गरी मौरीलाई खानेकुरा कम छ भने आवश्यकता अनुसार चिनी चास्नी बनाएर खुवाउनुहोस्।
- उखुका सिफारिस गरिएका उन्नत जातहरू मध्ये उपलब्ध जातको गणुस्तरिय बीउ व्यवस्था गरि ३ आँखा भएका १५०-२०० के.जी. बीउ प्रति कट्टा बीउको दरले उपचार गरि रोप्नुहोस्। जग्गा तयारीको बेलामा ३४० के.जी. कम्पोस्ट वा गोबरमल ३.७४ के.जी. युरिया, ४.३५ के.जी. डी.ए.पी; २.२२ के.जी. म्युरेट अफ पोटास प्रति कट्टाका दरले माटोमा राम्ररी मिलाउनुहोस्।

पशुपालन

गाई, भैंसी, भेडा, बाख्रा

- खेतबारीबाट निस्केका तरकारीका उपपदार्थहरू पशुवस्तुलाई खुवाउनु अघि केही समय घाममा ओइलाउन दिई सुख्खा पदार्थसँग मिसाएर खुवाउनुहोस्।
- पशुवस्तुमा रौं झर्ने समस्या नियन्त्रण गर्न खनिज ढिक्काको प्रयोग गर्नुहोस्।
- चिसो बढ्दै जाने हुँदा, आफ्ना पशुवस्तुहरूलाई रातको समयमा न्यानो हुने गरी राख्ने बन्दोबस्त मिलाउनुहोस्। स-साना जनावरहरूलाई बिहान चिसो पानीको सट्टा मनतातो पानी खान दिनुहोस्।
- उच्च हिमाली खर्कबाट बैसी झारिएका र घुम्ती प्रणालीमा पालिएका चौँरी, भैंडा तथा बाख्रामा खोरेत र पि.पि.आर. विरुद्ध खोप लगाउनुहोस्। साथै नाम्ले/माटे विरुद्धको औषधी खुवाउनुहोस्।
- मौसम परिवर्तनसंगै पशुवस्तुमा जुकाको प्रकोप बढ्ने हुँदा पशुवस्तुलाई गोबर जाँच गरी जुका विरुद्धको औषधि प्राविधिकको सल्लाह बमोजिम प्रयोग गर्नुहोस्।

- चिसोको समयमा गाई, भैंसी, भेडा, बाख्रा, बंगुर, खरायो आदिमा रुघाखोकी लाग्ने, ज्वरो आउने, श्वासप्रश्वास सम्बन्धि अन्य रोग लाग्ने हुँदा पशुवस्तुको खोर-गोठ न्यानो राख्नुहोस्। भर्खर जन्मेका र साना बाच्छा-वाच्छी/पाठा-पाठीमा निमोनिया र छेर्ने समस्याका साथै कक्सिडियोसिसको समस्या देखिने हुँदा विशेष ध्यान दिनुहोस्। गाईवस्तुको खोर-गोठको झ्यालहरूमा हावाको आवत जावत हुनेगरि बोराहरू टाँगेर न्यानो बनाउनुहोस्।
- अब बिस्तारै हरिया घाँसहरूको उपलब्धता कम हुँदै जाने हुँदा, अन्नवालीका उप-उत्पादनहरूलाई सुकाई-केलाई गरी राम्रोसँग भण्डारण गर्नुहोस्।
- व्यवसायिक रूपमा उखु खेती गरिने तराई क्षेत्रका ठाँउहरूमा खेर गएको उखुको टुप्पाबाट साइलेज बनाई पशुवस्तुलाई आहाराको रूपमा प्रयोग गर्नुहोस्। यसको प्रयोगले गाई, भैंसीको दुध उत्पादनमा २०-२५% ले वृद्धि हुन्छ।

कुखुरा, हाँस, बंगुर

- चिसोको समयमा हुर्कंदो अवस्थामा रहेका लेयर्स कुखुराहरूको खोरमा उपयुक्त तापक्रम मिलाउनुहोस्। यदि ब्रुडिङ्ग चल्लाहरू राख्ने योजना भए खोर तताउने उपकरणहरूको पनि बन्दोबस्त गर्नुहोस्। ई. कोलाई जस्ता जिवाणुहरू पानीमा हुने भएकोले कुखुरालाई पानी खुवाउँदा स्वच्छ र सफा पानी खुवाउनुहोस्।
- चिसो बढ्दै जाँदा, व्यवसायिक रूपमा पालिएका ब्रोइलर कुखुराहरूको पेटमा पानी जम्ने (Ascites) समस्या धेरै देखिन सक्छ। यस्तो समस्या कम गर्नका लागि खोरमा दिउँसोको समयम प्रशस्त हावा खेल्ने बन्दोबस्त मिलाउनुहोस्। रातको समयमा चिसोबाट कुखुराहरूलाई जोगाउनुहोस्। आठ दिन भन्दा ठूला चल्लाहरूको खोरमा रातको समयमा ४ घण्टा बत्ति निभाउनुहोस्। सम्भव भएमा २१ दिनपछि गोटि दानाको सट्टामा मास दाना दिँदा, पेटमा पानी जम्ने समस्या केही कम गर्न सकिन्छ। पेटमा पानी जम्ने समस्याले धेरै नै क्षति गर्न थालेमा, फुरोसेमाइड ४० मिलिग्राम (मनिसको औषधि पसलमा किन्न पाईने) १ लिटर पानीमा घोली दिनको दुई पटक पाँच दिनसम्म खान दिनुहोस्। १० दिन उमेर पछि दिईने दानामा १% का दरले खानेसोडा (सोडियम बाईकार्बोनेट) मिसाई खुवाउनुहोस्। प्रति के.जी. कुखुराको दाना ५० ग्राम आलशको तेल मिसाई खान दिँदा पनि यो समस्यालाई कम गर्न सकिन्छ।
- कुखुराहरूमा सुलसुले, जुम्रा जस्ता बाह्य परजिवीहरूको समस्या देखिएमा बाह्य परजिवीनाशक विषादीहरू जस्तै- स्पिनोसाइड, साईपरमेथ्रिन, वा एमिट्राज दक्ष प्राविधिकको सल्लाहमा आवश्यकता अनुसारले प्रयोग गर्नुहोस्।

मत्स्यपालन

- तराई भू-भागमा साताभरी नै बिहान हुस्सु/कुहिरो लाग्ने संभावना रहेकोले माछालाई हुनसक्ने तनाव (Stress) कम गर्न प्रति हेक्टर जलाशयमा बिहान ४-६ बजेसम्म ०.७५ के.भि.ए. क्षमताको वायुयन्त्र (Aerator) को प्रयोग गर्नुहोस्। साथै दैनिक दिने दानामा दिन बिराई भिटामिन सी ०.५ ग्राम प्रति के.जी. दरले थप गरि दिनुहोस्।
- न्यानो पानीमा हुर्कने माछाले पानीको तापक्रम २० डिग्री सेल्सियस भन्दा कम भएपछि दाना कम खान्छ र १४-१५ डिग्री भन्दा कम भएपछि नखान सक्छ। चिसो पानीमा पालिने ट्राउट माछाले ८-९ डिग्री भन्दा कम भए राम्ररी दाना खाँदैन। त्यसैले पोखरीको पानीको तापक्रम र दाना खाए/नखाएको अनुगमनको आधारमा थप दानाको व्यवस्थापन गर्नुहोस्। पानी फेरबदल गर्दा बोरिगको पानी प्रयोग गर्नुहोस्।
- माछामा लाग्ने आर्ग्युलस (माछाको जुम्रा) को उपचारको लागि आईभरमेक्टिन १ एम.एल. प्रति २० के.जी. माछाको दरले दानामा राखेर लागतार ३ दिनसम्म खुवाई २ दिनको अन्तरालपछि पुनः २ दिन लगातार (कुल पाँच दिन) खुवाउनुहोस्। र माछाको घनत्व (stocking density) कम गर्ने, पोखरीभित्र ठाँउ-ठाँउमा बाँस गाड्ने र उक्त बाँसलाई ३ दिनको अन्तरमा झिकेर सुकाउने वा पोटासियम परम्याङ्गनेटको २% झोलामा डुवाई जुम्राको अण्डा मारुनुहोस्। साथै पोखरीको भित्री डिलमा उम्रेका झारपात हटाउनुहोस्।

- चिसो समयमा जंगली माछाले पोखरीमा भएका कार्प जातका माछामा इ.यु.एस. (Epizootic Ulcerative Syndrome) संक्रमण बढाउन सक्ने भएको हुँदा जंगली माछाको प्रवेश रोक्न माछापोखरीको इनलेटमा मसिनो जाली लगाउनुहोस्।
- चिसो बढेसँगै ट्राउटको दानामा ओसिलोपना बढी भै ढुसीको संक्रमण हुन्छ। यस्तो दाना खुवाउँदा ट्राउट माछामा कलेजो सुन्निने रोग हुन सक्दछ। ढुसीको संक्रमण हुन नदिन दानालाई ओभानो तथा चारैतिर हावा खेल्ने कोठामा भण्डारण गर्नुहोस्। कलेजो सुन्निने रोगको असरलाई न्यूनिकरण गर्न भिटामिन -ई (α -Ocopherol) २० ३०-एम.जी. प्रति के.जी. माछाको वजनको अनुपातमा १५ दिनको अन्तरालमा दानामा मिसाई दिनुहोस्।

घाँसेबाली

- मध्यपहाड र तराईमा हिउँदे घाँसहरू- बर्सिम, जै, भेच, केराउ आदि लगाउन शुरु गर्नुहोस्। उच्च पहाडी र हिमाली भेगमा क्लोभर, राईग्रास, कोथे लगाउनुहोस्।
- उपलब्ध भएसम्म अमृतधारा नभएमा नेत्र, कामधेनु, गणेश, पार्वती आदि जातका जै घाँसका बीउ ४ के.जी. प्रति कट्टाको दरले छर्नुहोस्। साथै जै घाँससँग केराउ अथवा भेच ०.५-१ के.जी. प्रति कट्टाको दरले मिसाएर छर्दा घाँसको उत्पादन तथा गुणस्तरमा वृद्धि हुन्छ।
- बर्सिम घाँसको हकमा १ के.जी. बीउ प्रति कट्टाको दरले राइजोवियमले उपचार गरि छर्नुहोस्।
- हिउँदे घाँसको लागि जग्गाको अन्तिम तयारीको बेलामा कम्पोष्ट मल २०० के.जी., डी.ए.पी. ३.६ के.जी., युरिया २.१ के.जी., म्युरेट अफ पोटास १.३ के.जी. प्रति कट्टाका दरले माटोमा मिलाउनुहोस्।

कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन तयारी गर्ने विशेषज्ञ समूह

क्र.सं	नाम थर	कार्यक्षेत्र	कार्यालय	इ-मेल	सम्पर्क फोन
१	डा. ध्रुवराज भट्टराई	वागवानी	राष्ट्रिय कृषि वातावरण अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार	raj01dhruba@gmail.com	९८५१०३८५३९
२	नविन गोपाल प्रधान	वागवानी	राष्ट्रिय वागवानी अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार	navin.pradhan@gmail.com	९८५११००८२०
३	सूर्य प्रसाद बराल	वागवानी	राष्ट्रिय फलफूल विकास केन्द्र, कीर्तिपुर	spbaral23@gmail.com	९८४१५४८२८४
४	राजेन्द्र कुमार भट्टराई	बाली विज्ञान	राष्ट्रिय बाली विज्ञान अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार	rkbhattarai@gmail.com	९८४३४७२२७०
५	चेतना मानन्धर	बाली रोग	राष्ट्रिय बाली रोग विज्ञान अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार	chetana.manandhar@gmail.com	९८४१६२४१८१
६	डा. प्रदीप शाह	बाली विज्ञान	राष्ट्रिय कृषि वातावरण अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार	pradeep75shah@gmail.com	९८४५०५१८९७
७	सुदीप कुमार उपाध्याय	कीट विज्ञान	राष्ट्रिय कीट विज्ञान अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार	sudeppdl@gmail.com	९८४२४३७१५३
८	डा. नारायण पौडेल	पशु स्वास्थ्य	राष्ट्रिय पशु स्वास्थ्य अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार	narayan.paudyal@narc.gov.np	९८६३३५०४६
९	डा. नविन रावल	माटो विज्ञान	राष्ट्रिय माटो विज्ञान अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार	nabin_rawal@yahoo.com	९८५७०६५०२१
१०	डा. रोशन बाबु ओझा	माटो विज्ञान	राष्ट्रिय कृषि वातावरण अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार	rbojha21@gmail.com	९८५१२२८९१५
११	डा. मुकुन्द भट्टराई	रैथाने बाली	राष्ट्रिय कृषि आनुवंशिक श्रोत केन्द्र (जीन बैंक)	bhattaraimukunda2@gmail.com	९८५१२२८४८६
१२	ऋषिराम अधिकारी	कृषि सञ्चार	राष्ट्रिय कृषि प्रविधि सूचना केन्द्र, खुमलटार	adhikari_rishi@yahoo.com	९८४१९७९२८९
१३	डा. रुपा वास्तोला	पशु आहारा	राष्ट्रिय पशु आहारा अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार	bastola_rupa@yahoo.com	९८४१३१९८३९
१४	मुक्ति नाथ झा	कृषि इन्जिनियरिङ	राष्ट्रिय कृषि इन्जिनियरिङ अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार	muktinath2043@gmail.com	९८६३३८२२५४
१५	कुमार मणी दाहाल	वागवानी	राष्ट्रिय कृषि वातावरण अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार	kumarmanidahal@gmail.com	९८५१२२२९५५
१६	रामेश्वर रिमाल	कृषि-मौसम	राष्ट्रिय कृषि वातावरण अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार	rameshwarrimal@gmail.com	९८५१०४४१३०
१७	डा. संजिव पंडित	पशु स्वास्थ्य	कृषि सूचना तथा प्रशिक्षण केन्द्र, हरिहरभवन, ललितपुर	panditsanjiv2046@gmail.com	९८४५३२९५४२
१८	चुरामणि भुसाल	मत्स्य विज्ञान	राष्ट्रिय मत्स्य अनुसन्धान केन्द्र, गोदावरी	bhusalchuramani12@gmail.com	९८४५६३०४६१
१९	निला पौडेल	आलुबाली	राष्ट्रिय आलुबाली अनुसन्धान कार्यक्रम	neelapaudel@gmail.com	९८४१२४१७२८
२०	शिव प्रसाद नेपाल	कृषि-मौसम	जल तथा मौसम विज्ञान विभाग, बबरमहल, काठमाडौं	shivaamet1@gmail.com	९८४१३७६६९४
२१	गोविन्द कुमार झा	मौसम पूर्वानुमान	मौसम पूर्वानुमान महाशाखा, गौचर, त्रि.अ.वि.	mfdhdm@gmail.com	०१-४११३१९१
२२	हेमलाल भण्डारी	कृषि अर्थ	राष्ट्रिय कृषि वातावरण अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार	palpalihem@yahoo.com	९८४७२७५२५५

अनुसूची-१: नेपालको मौसम पूर्वानुमानमा प्रयोग हुने शब्दावलि

Terms used in Weather Forecasting in Nepal

बादलको अवस्था (Cloud condition)	सफा (Fair)	No clouds in the sky		
	मुख्यतया सफा (Mainly fair)	1/8 to 2/8 (25%) sky covered by cloud		
	आंशिक बदली (Partly cloudy)	3/8 (26%) to 4/8 (50%) sky covered by cloud		
	साधारणतया बदली (Generally cloudy)	5/8 (51%) to 6/8 (75%) sky covered by cloud		
	अधिकांश बदली (Mostly cloudy)	6/8 (76%) to 7/8 (88%) sky covered by cloud		
	पूर्ण बदली (Cloudy)	8/8 (100%) or all sky covered by cloud		
वर्षाको प्रकृति (Nature of Rain)	Temporary or Brief (क्षणिक वर्षा)		Weather phenomena occur for short span of time usually less than two hours	
	Continuous (लगातारको वर्षा)		Weather phenomena occurring regularly and more often throughout the time duration	
	Intermittent (रोकिंदै हुने वर्षा)		Rain occurring and reoccurring at certain intervals	
	Widespread (व्यापक वर्षा)		Weather phenomena extensively throughout an area during specified time duration	
वर्षाको संभाव्यता र यसको क्षेत्र (Rainfall probability in percentage and its coverage)	<10%	None used	Isolated	at one or two places (एक-दुई स्थानमा)
	10-30%	Slight Chance	Widely Scattered	at few places (थोरै स्थानमा)
	30-50%	Chance/possible	Scattered	at some places (केही स्थानमा)
	50-80%	Likely	Fairly widespread	at many places (धेरै स्थानमा)
	>80%	More likely	Widespread	at most places (अधिकांश स्थानमा)
संभावित वर्षाको मात्रा (%) = आंकलन X क्षेत्र, जहाँ आंकलन भन्नाले कुनै स्थानमा वर्षा हुन सक्ने संभावना (%) जनाउँदछ भने क्षेत्र भन्नाले तोकिएको स्थानको वर्षा हुन सक्ने संभावित भू-भाग (%) जनाउँदछ। उदाहरणका लागि कुनै स्थानको ८०% क्षेत्रमा ५०% वर्षाको आंकलन गरेको अवस्थामा सो स्थानको संभावित वर्षाको मात्रा (%) = ०.५ X ०.८ = ४०% हुन आउँछ।				
वर्षाको मात्रा (Rainfall amount based on total accumulated rainfall during 24 hrs.)	Light rain (हल्का वर्षा)		less than 10 mm	
	Moderate rain (मध्यम वर्षा)		10 mm or more but less than 50 mm	
	Heavy rain (भारी वर्षा)		50 mm or more but less than 100 mm	
	Very heavy rain (धेरै भारी वर्षा)		100 mm or more but less than 200 mm	
	Extremely heavy rain (अति भारी वर्षा)		200 mm or more	
समयसिमा (Time Period)	Today (आज)		6 AM to 6 PM	
	Morning (बिहान)		6 AM to Noon	
	Afternoon (अपरान्ह)		Noon to 6 PM	
	Late afternoon (अपरान्हको उत्तरार्ध)		3 PM to 6 PM	
	Evening (साँझ)		6 PM to 9 PM	
	Night (राती)		6 PM to 6 AM (Next day)	
श्रोत: मौसम पूर्वानुमान महाशाखा, जल तथा मौसम विज्ञान विभाग				

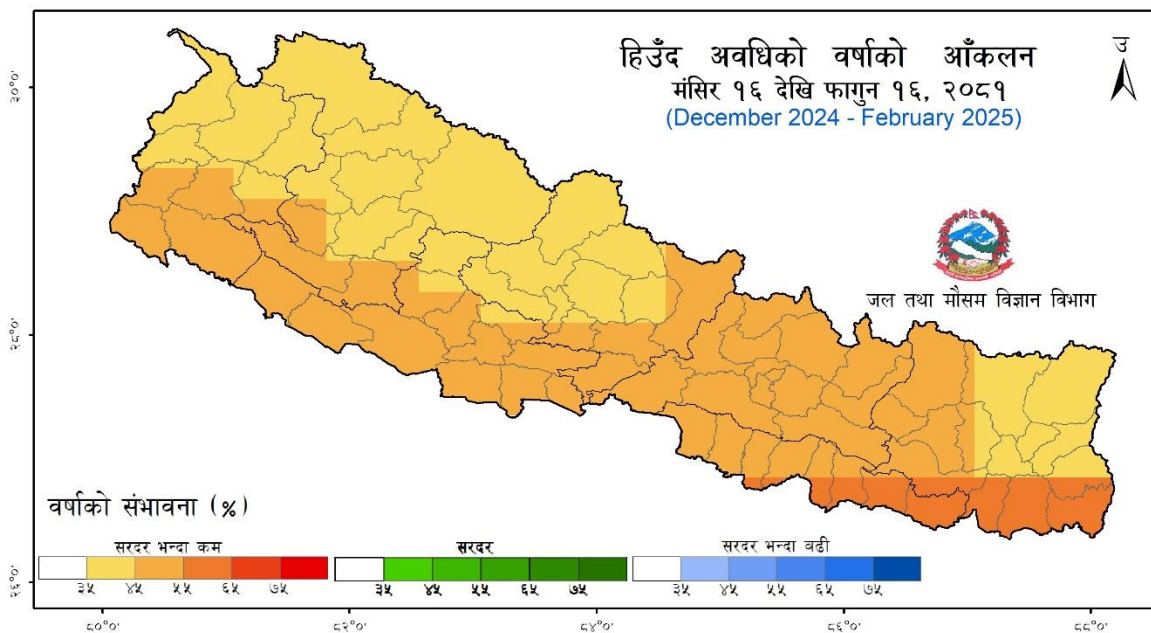
अनुसूची-२: हिउँद अवधि (१६ मंसिर-१६ फागुन, २०८१) को हावापानी आँकलन

सारांश:

मंसिर १६ देखि फागुन १६ सम्मको तीन महिनाको हिउँद अवधिमा देशभर सरदर भन्दा कम वर्षा हुने संभावना रहेको छ। अधिकतम तापक्रम र न्यूनतम तापक्रम देशभर सरदर भन्दा बढी रहने संभावना रहेको छ।

वर्षाको आँकलन:

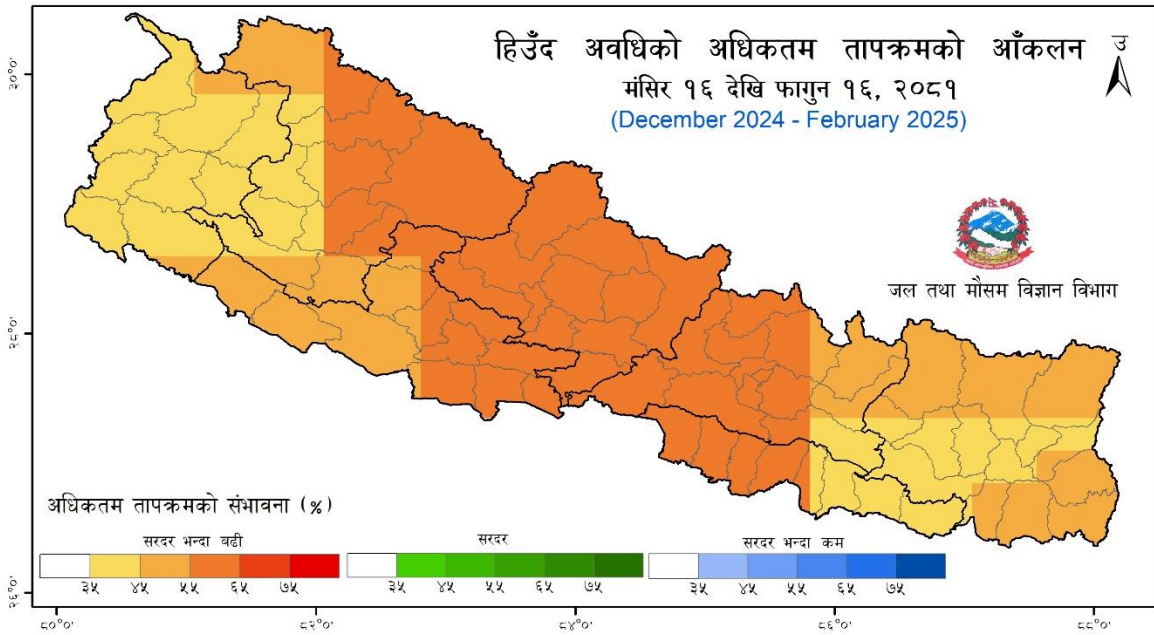
यस हिउँद अवधिमा देशभर सरदर भन्दा कम वर्षा हुने संभावना रहेको छ। कोशी प्रदेशका दक्षिणी भू-भाग र मधेश प्रदेशका पूर्वी भू-भागमा सरदर भन्दा कम वर्षा हुने संभावना ५५% देखि ६५% रहेको छ भने सुदूरपश्चिम प्रदेशका दक्षिणी भू-भाग, कर्नाली प्रदेशका दक्षिणी भू-भाग, लुम्बिनी प्रदेशका अधिकांश भू-भाग, गण्डकी प्रदेशका पूर्वी तथा दक्षिणी भू-भाग, बागमती प्रदेश, मधेश प्रदेशका पश्चिमी भू-भाग र कोशी प्रदेशका पश्चिमी भू-भागमा सरदर भन्दा कम वर्षा हुने संभावना ४५% देखि ५५% रहेको छ। देशका बाँकी भू-भागमा सरदर भन्दा कम वर्षा हुने संभावना ३५% देखि ४५% रहेको छ।

चित्र १: २०८१ को हिउँद अवधि (१६ मंसिर - १६ फागुन) को वर्षा (सरदर भन्दा कम वा सरदर वा सरदर भन्दा बढी) को सर्वाधिक संभावना (highest probability) (%)

अधिकतम तापक्रमको आँकलन:

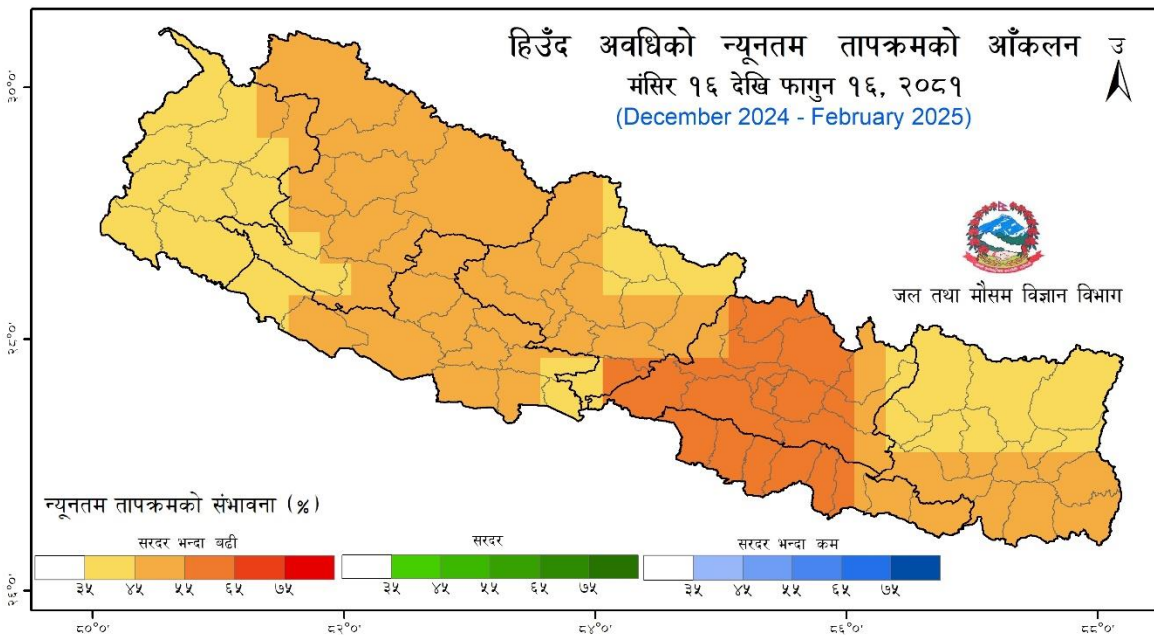
अधिकतम तापक्रम देशभर सरदर भन्दा बढी हुने संभावना रहेको छ। कर्नाली प्रदेशका मध्य तथा पूर्वी भू-भाग, लुम्बिनी प्रदेशका पूर्वी भू-भाग, गण्डकी प्रदेश, बागमती प्रदेशका पश्चिमी भू-भाग र मधेश प्रदेशका पश्चिमी भू-भागमा अधिकतम तापक्रम सरदर भन्दा बढी हुने संभावना ५५% देखि ६५% रहेको छ भने कर्नाली प्रदेशका दक्षिण-पश्चिम र दक्षिणी भू-भाग, लुम्बिनी प्रदेशका पश्चिमी भू-भाग, बागमती प्रदेशका उत्तर-पूर्वी भू-भाग, कोशी प्रदेशका उत्तरी र दक्षिण-पूर्वी भू-भागमा सरदर भन्दा बढी हुने संभावना ४५% देखि ५५% रहेको छ। देशका बाँकी भू-भागमा अधिकतम तापक्रम सरदर भन्दा बढी हुने संभावना ३५% देखि ४५% रहेको छ।

चित्र २: २०८१ को हिउँद अवधि (१६ मंसिर - १६ फागुन) को अधिकतम तापक्रम (सर्दर भन्दा कम वा सर्दर वा सर्दर भन्दा बढी) को सर्वाधिक संभावना (highest probability) (%)

न्यूनतम तापक्रमको आँकलन:

न्यूनतम तापक्रम देशभर सर्दर भन्दा बढी हुने संभावना रहेको छ। बागमती प्रदेशका अधिकांश भू-भाग र मधेश प्रदेशका पश्चिमी भू-भागमा न्यूनतम तापक्रम सर्दर भन्दा बढी हुने संभावना ५५% देखि ६५% रहेको छ भने कर्णाली प्रदेशका अधिकांश भू-भाग, लुम्बिनी प्रदेशका अधिकांश भू-भाग, गण्डकी प्रदेशका दक्षिणी तथा पश्चिमी भू-भाग, मधेश प्रदेशका पूर्वी भू-भाग र कोशी प्रदेशका दक्षिणी भू-भागमा न्यूनतम तापक्रम सर्दर भन्दा बढी हुने संभावना ४५% देखि ५५% रहेको छ। देशका बाँकी भू-भागमा न्यूनतम तापक्रम सर्दर भन्दा बढी हुने संभावना ३५% देखि ४५% रहेको छ।

चित्र ३: २०८१ को हिउँद अवधि (१६ मंसिर - १६ फागुन) को न्यूनतम तापक्रम (सर्दर भन्दा कम वा सर्दर वा सर्दर भन्दा बढी) को सर्वाधिक संभावना (highest probability) (%)

श्रोत: मौसम पूर्वानुमान महाशाखा, जल तथा मौसम विज्ञान विभाग

अनुसूची-२: मकैबालीको लागि आवश्यक युरियाको मात्रा र समय (युरिया: किलोग्राम प्रति कट्टा)

भौगोलिक क्षेत्र	खुला सेचित		जग्गाको अन्तिम तयारीको बेला	बर्षाशंकर	
	२५-३० दिनपछि (६ पाते)	५५-६० दिनपछि (१० पाते)		२५-३० दिनपछि (६ पाते)	५५-६० दिनपछि (१० पाते)
पूर्वी तराई (झापा, मोरङ र सुनसरी)	२.५	२.५	३.४	४.०	४.०
मध्य तराई (पर्सा देखि सप्तरी सम्म)	२.८	२.८	२.६	३.३	३.३
पश्चिम तराई (रूपन्देही, कपिलवस्तु र परासी)	२.८	२.८	३.४	४.०	४.०
सुदूरपश्चिम तराई (बाँके देखि कञ्चनपुर सम्म)	२.८	२.८			
भित्री तराई (दाङ, सुर्खेत, चितवन, मकवानपुर, नवलपुर)	२.५	२.५	३.४	४.०	४.०
पहाडी भागमा (प्रति रोपनी)	३.८	३.८	४.०	४.९	४.९

रासायनिक मलको प्रयोग गर्दा फस्फोरस, पोटस, जिंक सल्फेट र बोरेक्सको पुरै मात्रा तथा नाइट्रोजनको एक तिहाई मात्रा जमिनको अन्तिम तयारीको समयमा, एक तिहाई बाली लगाएको २५-३० दिनपछि (घुँडा-घुँडा आउने समयमा) र बाँकी एक तिहाई ५५-६० दिनपछि (धानचौर आउने बेलामा) प्रयोग गर्नुहोस्।

अनुसूची-४: गहुँबालीको लागि आवश्यक युरियाको मात्रा

अवस्था	युरिया (किलोग्राम प्रति कट्टा)		
	बाली लगाउने समयमा	२५-३० दिनपछि (गांज आउने समयमा)	५०-५५ दिनपछि (बाली पोटाउने बेला भन्दा अगाडी)
पूर्वी तराई (झापा, मोरङ र सुनसरी)	२.७	३.०	३.०
मध्य तराई (पर्सा देखि सप्तरी सम्म)	२.४	२.८	२.८
पश्चिम तराई (रूपन्देही, कपिलवस्तु र नवलपरासी)	२.७	३.०	३.०
सुदूरपश्चिम तराई (बाँके देखि कञ्चनपुर सम्म)	२.२	२.७	२.७
भित्री तराई (दाङ, सुर्खेत, चितवन, मकवानपुर, नवलपुर)	२.९	२.६	२.६
पहाडी भागमा (प्रति रोपनी)	२.४	३.२	३.२

रासायनिक मलको प्रयोग गर्दा सिफारिस गरिएको डी.पी.ए., म्युरेट अफ पोटस र बोरेक्सको पुरै मात्रा जमिनको अन्तिम तयारीको समयमा प्रयोग गर्नुहोस्।

अनुसूची-५: विषादीको प्रयोग गर्दा ध्यान दिनुपर्ने मुख्य कुराहरू

- सकेसम्म हरियो (◀) र नीलो (▶) लेबल भएको विषादी प्रयोग गर्नुहोस्।
- विषादीको डब्बामा उत्पादन र एक्सपाइरी मिति हेर्नुहोस्।
- सुरक्षित ठाउँमा विषादी राख्नुहोस्।
- सिफारिस गरिए अनुसारको मात्रा प्रयोग गर्नुहोस्।
- विषादी छर्कने वेलामा मुखमा मास्क, हातमा पञ्जा, खुट्टामा जुता र शरीरको नाङ्गो भागमा कपडाले छोप्नुहोस्।
- सकभर कडा घाम लागेको, धेरै हावा लागेको, पानी परिरहेको बेला विषादी नछर्नुहोस्।
- कुनै पनि विषादी छर्दा जुन दिशाबाट हावा आएको छ त्यही दिशातिर फर्केर कहिल्यै छर्नुहुँदैन अर्थात् जुन दिशाबाट हावा बहेको छ सोही दिशातर्फ फर्केर विषादी छर्ने गर्नुहोस्।
- कुनै पनि विषादी छर्दा विषादी छर्दै अघि बढ्नु हुँदैन अर्थात् पछि सँदै आउनु पर्दछ जसले गर्दा विषादी छरिसकेको ठाउँमा चलाउन नपरोस्।
- कुनै पनि विषादी छरिरहँदा विचैमा नोजल बन्द भयो भने मुखले फुकेर वा दाँतले खोल्ने गर्नुहुँदैन।
- कुनै पनि विषादीको प्रयोग गरे पछि सकेसम्म पुरै शरीर नुहाउनु पर्दछ र हात खुट्टा नधोई कुनै खानेकुरा खान हुँदैन।
- विषादी प्रयोग गरीसकेपछि खाली बट्टा वा सिसी बट्टलेर खाल्डोमा पुर्नुहोस् र प्रयोग गरेका उपकरणहरू धोएर राख्नुहोस्।
- विषादी छर्कदा टाउको दुख्ने वा वाक-वाक लाग्ने जस्तो हुन थाल्यो भने तुरुन्त काम छोडेर खुल्ला हावामा केहीबेर बस्नुहोस्। यदि विष लागेको शंका लागेमा नजिकको अस्पताल वा स्वास्थ्य केन्द्रमा जचाउनुहोस्।
- विषादीको किसिम हेरेर विषादी छरेको खेत जग्गाबाट ३ देखि १५ दिनसम्म कुनै पनि खानयोग्य बालीहरू उपभोग गर्न हुँदैन। साथै गाईवस्तु, कुखुरा आदि लाई पनि खुवाउन हुँदैन।
- विषादी प्रयोग गर्ने उपकरणहरू (स्प्रेयर) लाई प्रयोग गरीसकेपछि राम्रोसँग पखाली भण्डारमा राख्नुहोस्।

